

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Ubi de invidia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

non enim proprie dicitur filius ex displicentia ipsorum, sed in designationem proprii mali. Hæc Bonacina. Ex quibus vides opinionem Castro Palai esse satis probabilem.

34. Inquires secundo: An licet aliis, ita tibi ipsi possit quis modo dicto malum optare, v.g. mortem ad arum-
tas vite huius evitandas?

Respondeo, Ita propter easdem rationes, quia tunc bonum sibi optat, non malum. Ita Vasquez, Sà, Tur-
bomus Navari, apud Bonac. disp. 3. q. 4. p. vlt. §. 1. n. 11. Negue sequitur ad easdem molestias declinandas, posse aliquem necem sibi, vel aliis inferre velle, vel se ipsa
non sequitur, inquam, nam ibi actus desiderij
est inefficax, hoc est, sicut solum in ipso desiderio qui
est inefficax sumit suam bonitatem, malitiamve à mo-
tivo, seu fine. At hic est efficax, hoc est, tendi ad ipsum
exteriorum effectum, qui actus efficax speciem sumit suam
non à motivo solum, seu fine, verum etiam ab ipso opo-
re exteriori, quoad patiare quis intendit. Cum ergo in hoc
casu ipsum opus externum sit nec propria, quæ semper
est illicita; etiam erit & illius volitio.

Sunt apud nos non pauci fides, qui tanquam de mor-
tali se acculant, sibi mortem optasse, quo incommoda
vite huius effugiant. Eiusmodi Penitentes, con-
fessiones sunt admovendi, illius confessionia etiam
liberentur, ut sollicitiores sint in docendis Peniten-
tibus. Nam profecto admirans sapienter adverti, aliquos
solitos frequentissime conteri, hac erronea conscientia
laborasse. Deus immortalis! nunquamne Confessarius
sibi serupulo vertit, se teneri ex charitate, ex Officio,
Dilectionis manus erga Penitentes exercere? Medicus est
Confessarius, Iudex, & Magister.

Invidia.

35. Inquires tertio. An sicut potest quis modo ha-
bitus explicat gaudere de malo alterius, quia sibi bo-
num, licet contra, licet quæritur tristari de alterius bono
ut sibi malum; Respondeo: Hic videtur esse actus
invidiæ, quam sic communiter describunt Doctores ex
S. Thom. 2. 2. q. 36. art. 2. & 3. Valent. Coninon. Suarez,
Bonac. Aliique apud Castro Pal. tom. 1. tr. 6. d. 4. p. 2. n. 2.
Est invidiana tristitia, quæ quis dolet de bono alterius, non
quatenus est illius bonum, sed quatenus videtur diminuire
proprium excellentiam, seu proprium bonum. Quare quando
quis tristatur de bono alterius, quia videt ut illi malum
est actus odij: quando tristatur de eodem alterius bono,
quatenus hoc bonum verè est malum eiusdem, vel est ma-
lum eius, vel est malum Reipub. pertinet ad Charitatem,
At quando tristatur de bono alterius, ut est diminutivum
suum, apprehenditur diminuire propriam excellentiam,
bonumque proprium, est (inquit) actus invidiæ.

36. Hæc communiter. Quæ tamen mihi diffinisse
semper visa sunt. Cum enim ad eundem habitum per-
tinet amare rem & odio habere eius contrarium: per
eandem enim virtutem amo, v.g. bonum mei Patris, &
odio habeo malum meo Patri adversarium: sanè ad eun-
dem habitum, quo naturaliter scilicet, se quis amat, perti-
net gaudere de malo alterius, est bonum suum, modo
supra concessio, & pertinebit tristari de bono eiusdem, v.
eiusdem malum. Lege S. Thom. 3. p. q. 85. art. 2. ad 1.

37. Præterea, ex communi Doctrina, non peccat is,
qui videns v.g. divitias in proximo, tristatur eas se non
habere, si non tristetur eas à proximo possideri, quia sic
non dolet de bono alterius, sed de propria carentia, quæ
sibi mala est. Lege Bonac. 1. d. 3. q. 4. p. vlt. §. 1. n. 1. & pal-
lam. Iam arguo: Quando doleo de bono alterius: ut
est diminutivum meæ excellentiæ, non doleo de bono
alterius absolute, sed formaliter de malo meo, seu de di-
minutione meæ excellentiæ, quæ mihi mala est. Ergo
(nisi aliud addatur, quod max. nos addemus) actum pec-
caminosum non elicit. Et ratio fundamentalis est, quia
omnes modo docuimus, actum inefficacem sumere spe-
ciem suam à fine, vel motivo. Quoniam ergo in casu
nostro finis tristitiæ est diminutio mei boni, de qua tri-

sta licet possunt actus eiusmodi, ex hoc capite, pecca-
tum non erit.

Fitur Castro Palau. 1. c. 3. imminutionem propriæ
excellentiæ malum esse, & dignum, ut de illo quis tris-
tetur: sed quia invidus non solum de illo malo, sed etiam de
bono proximi per se, & non per accidens tristatur: quia
bonum proximi per se, & immediatè hanc imminutio-
nem causat ea de causa, inquit, hæc tristitia mala est.

Sed non satisfacit: nam falsum est: invidum in hoc
actu tristari de bono alterius per se, & non per accidens:
tristatur enim de eo bono, ut causat diminutionem excel-
lentiæ propriæ, atque adeo ratione alterius, & conse-
quenter per accidens. Quod autem immediatè causet di-
minutionem dictam, non obest, sed faver nostræ doctri-
næ: nam tanto magis erit odio dignum. Sicut enim, si gau-
derem de malo alterius, v.g. de morte patris, ut causante
immediatè bonum meum, puta hæreditatis successio-
nem; non esse peccatum, supra omnes vidimus: sic
contrariè, si doleam de bono alterius, ut causante imme-
diatè malum meum, culpa non erit.

38. Virgo: At sic tolleretur de medio peccatum in-
vidiæ, vnum ex septem capitalibus. Respondeo nequaquam
tollit. Est autem menti revocandum, non inde illa septem
capitalia appellari, quia semper sint mortalia; neque
enim semper Superbia, Gula, Ira, &c. mortalem culpam
attingunt: sed quia sunt veluti capita, & radices, unde
frequens mortalium numerus nascatur: & certè ex tri-
stitia boni alterius, quatenus apprehenditur diminuire
proprium excellentiam, sepius progignuntur insidiæ
contra proximum, odio; detractiones, infamiae, &c. pro-
pter quæ rectè dicit S. Paulus: *Invidus tradi in reprobum
sensum*; sicuti simile quid dicimus de superbis, iracundis
ventri deditis, &c.

39. Ipsum ergo peccatum invidiæ in se, & ut differt
ab aliis (quod rectè Doctores dicunt oriri ab animo pu-
sillo), consistere puto in ea voluntate, quæ admittitur illa
apprehensio, per quam quis credit bonum alterius, ut
bonum alterius est, esse causam proprii maliv. g. quod
honor sodalis mei sit dedecus meum. Dico (falso) nam si
verè ita esset invidiæ culpa non esset. Fac enim Anto-
nium ignobilissimum aduise matrimonio forem Petri
nobilissimi; cum id bonum Antonij revera sit dedecus
Petri, quis eundem Petrum de invidia damnabit, si tri-
stetur de matrimonio, seu de hoc bono Antonij, non ut
est Antonij bonum, sed ut est causa ignominie suipius
Petri. At si falsò simile quid apprehendamus, ut si sanita-
tem, divitias scientiam mei proximi, ego sine ullo fun-
damento cedere in meum dedecus deliberatè apprehen-
dam, de quæ illius proximi bonis tristetur: merito invidiæ
reus existimabor. Non autem dico invidiæ peccatum
consistere in apprehensione, quæ est actus intellectus,
sed dico consistere in ea volitione, quæ admitto, seu non
repello, nec contingo eas pusillas apprehensiones, ex qui-
bus decet prædictam tristitiam. Atque id, quod diu
mente revolvitur, ad essentialem notionem invidiæ inve-
niendam, quibus invidiæ descriptio definitur, minus sufficientes
esse videtur.

40. Et Sanctus quidem Thomas, cæterique Doctores
citati *lib. H.* quando tanquæ certum supponunt in-
vidiam esse tristitiam, quæ quis dolet de bono alterius, ut
est diminutivum propriæ excellentiæ; sunt intelligendi
descripsisse invidiam ab effectu; ex voluntaria enim ad-
missione illius pusillæ apprehensionis, in qua vera in-
vidiæ culpa residet, nascitur tanquam effectus tristitia
illa, peccaminosa quidem, si sit alicuius mali causa, ut
esse solet facile non tamen peccaminosa, si in ea dumi-
taxat consistemus.

21. Quod si constanter velit quis contendere in-
vidiam consistere in prædicta formali tristitia; ita id ad-
mittimus, ut culpabilis invidia non sit qualibet dicta
tristitia; sed quæ est excedens, anxietatibus plena, uno
verbo, inordinata: sicuti non quamlibet iram, vel glori-
am verò excedentem, & inordinatam culpabilem esse,
docemus

docemus omnes. Verum, vides tunc non fisti in ipsa substantia, tristitia, sit enim transitus ad dictas accidentarias deordinationes.

42. Ex his collige, a me libenter excipi sententiam Loreæ 2. 2. q. 36. in addit ad 2. art. qui peccatum invidia ex se, & ex genere suo non esse mortale, sed veniale, docet (fateor tamen ad insidias graves, & damna contra proximum eligenda, facile transire posse.) Ratio nostra est, quia tota eius malitia, vel consistit in eo quod quis apprehensiones illas pusillanimes admittit, vel in deordinationes modò dictas: at si ea admittit, si ea inordinatio, dummodo sit modo *supra* explicato inefficax, nec transeat ad gravius quid; non videtur esse notabiliter contra bonum proximi, vel sui ipsius: ergo non videtur mortalis.

§. I V. De dilectione Proximi, quoad non concurrendum cum spirituali ruina.

1. **D**E scandalo egimus universim, in opus. de exp. Confess. lib. 2. cap. 1. §. 17. nunc de eodem nonnulla speciatim. Differendum enim est de obligatione, quam quisque ex virtute Charitatis habet, ne sit proximo causa peccati, & consequenter damnationis æternæ. Obligatio autem hæc triplex est: Prima: ne peccatum proximi quis permittat, si impedire potest: Secunda, ne ad illud invitet, consiliumve det: Tertia, ne cum ipso peccante cooperetur.

Permissio peccati.

2. Si permittis in alio peccatum eo fine, ut ipse peccet, te peccare quis ambigit? Sed difficultas est, an aliquo bono fine illud permittere tibi liceat: tibi, inquam, potentia id peccatum impedire? Distinctione opus habemus. Ita Sanchez de matr. 10. d. 12. num. 52. Bonac. d. 2. de pecc. q. 4. p. 2. c. 2. n. 26. citans Navarr. & Turrian. Nam si permittas cum spe certa, vel valde probabili, ut proximus in peccato deprehensus respiciat, verbi gratia, ut filius deprehensus a patre in furto, non amplius furetur: vel ut quis se indemnem servet, v. g. ut maritus uxorem in adulterio, adhibitis testibus, comprehendat, quibus deinde testificantibus, divorcium intentare possit, sine peccato permittit, quamvis impedire possit: semper tamen supponendo alium modum non adesse, quo illi boni fines haberi queant. Ratio doctrinæ datæ est, quia illa spes certa, & hæc necessitas se indemnem servandi, dant sufficientem causam ad eam permissionem.

3. At si permittas, ut solum à peccante penam sumas v. g. si custos Gabellæ, vel horti se abscondat, quo mercis asportator, vel viator Civitatē, vel hortum ingrediat, & sic penam solvat; peccas: quia pena illa, cum nondum sit contracta, non potest à te intendi, nisi intendatur & peccatum, ad quod illa consequitur, & pena alio modo à te haberi non potest, nisi habeatur peccatum. Te tamen tunc ad restitutionem obligare non audeo. Ita Barthol. à S. Paulo in Specul. d. 1. n. 130. quia, esto peccaveris contra Charitatem, contra Iustitiam non peccasti, siquidem tuum officium non est consilium bonis delinquentium, eosque à pœnis præcavere.

Dixi autem te peccare, si permittas, ut solum à peccante penam sumas: nam si tu Custos non intendas peccatum, ut nec damnum nec penam proximi: sed te abscondas, melius res tuæ curæ consignatæ custodiantur, ratiūque delinquentes peccent, dum timent, ne fortè à latitantibus deprehendantur: te reum peccati non facio. Ita idem *ibid.* q. 131. citans Navarr. & Rebell. quia tunc ad summum non nisi præbes materiam, minoris mali, ut majus, vel certè frequentius evitetur.

4. Inquires: Quando ob bonum finem permittere licet peccatum modo dicto n. 2. licetne etiam positivè occasionem offerre ad illud? Licet, v. g. Patri relinquere clavem in arca, ubi sunt pecuniæ, quo filius furans deprehendatur ad correctionem? Secundò, licetne marito dicere uxori, quod per equivocationem conveniat cum

Amasio, ut is veniat tali hora (non posse licetè dicere ut veniat ad peccandum: quia sic clara esset acceptatio peccati certum sit) quòd se deprehendi possit, & emendari? Tertio, licetne Domino convenire cum servo, ut afferat res ipsius Domini ad eum furem, qui ipsum servum ad furandum excitat, quòd fur comprehendatur cum re furtiva, & sicpon amplius eundem servum ad furtum sollicitet: quia est casus, quem videtur permittere, si quis servus, & de furto?

5. Respondeo. Negant hæc, & simplicia licita esse Sanchez h. c. n. 93. & Bonac. l. c. n. 28. c. 34. quia oblatio illa est casus, imò expressa peccati volitio, seu acceptatio. Nec in tertio casu fauet lex: quia illa locum, propter aliquam præsumptionem, solum habet in foro exteriori. Contra hoc est ratio (hoc est, ut ego interpretor, causa non levis existente) Petrus Navarra apud Castro Pal. mox citandum, inclinatque non parum Castro Pal. 1. 1. r. 6. d. 6. p. 5. n. 6. docentes, eam legem prodelle etiam in foro interno. Ratio concessionis potissima esse debet, quia causa illa non levis excusat à cooperatione cum alterius peccato, eo modo, quo de hac cooperatione docebitur mox universim: & ex altera parte, illa clavis oblivio, dictum illud æquivocum, illa adductio rei, non sunt actiones ex se peccaminosæ, sed indifferentes, nec villo modo expressæ, vel tacite peccati acceptance, ut rem accurate considerasti poteris. Prior sententia est absolute probabilis, posterior aliquo modo probabilis videtur (ait Castro Pal.) sed eam Doctorum iudicio submitto. Submitto igitur & ego.

Invitatio ad peccatum.

6. Invitare ad peccatum, consiliumve dare culpam esse nullus dubitat, sed quæstio gravis est, an interdum possit licetè quis invitare ad peccatum minus, v. g. ad furtum, vel fornicationem; cum, qui omnino decrevit majus committere, v. g. homicidium, vel adulterium, quando alia via non apparet, quæ omnino à peccato averti possit, quod in hac tractatione semper supponendum.

7. Aliqui negant; ita Val. 2. 2. d. 5. q. 2. 1. p. 4. Sæpe verò peccatum n. 8. Cajet. 2. 2. q. 78. art. 4. notat. 3. ad finem, quia illud minus peccatum, peccatum est. Comparativum enim supponit positivum, ergo esset invitatio ad peccatum, quod nunquam licet. Præterea eligere minus peccatum, prætermittendo majus, culpa est, quamvis minus, ergo & illud consilium, seu ad illud invitare.

8. Aliqui concedunt, Ita Sanchez lib. 7. de matr. disp. 11. n. 15. multos citans, quibus addit Bonac. d. 1. de resist. 2. p. 7. n. 8. Bril. de econ. l. 5. de matr. cap. 1. §. 5. num. 26. Valq. in opus. de scandalo, d. 1. aliisque: quia illud minus peccatum, quamvis in se sit, & supponatur peccatum, tamen relatum ad majus, hoc est, intentum ad eum finem, ne majus committatur, concipit quandam æstimabilem bonitatem, quæ est carentia majoris mali. Ad hanc igitur eligendam, si proximum in illis circumstantiis invites, ad bonum invitabis. Quare licet ratione peccantis malum absolute illud sit, quia per ipsum stat, ne malum illud etiam minus abiciatur; non tamen ratione consulentis, seu invitantis, qui prudenter agit, avertendo proximum ab illo majori malo; avertere enim illi, seu deviare à malo bona est.

9. Aliqui distinguunt, cum Castro Pal. tom. 1. r. 6. d. 6. de Charit. p. 6. a num. 8. Si proximus est determinatus ad peccandum duplici illo peccato, v. g. decrevit furtum facere, & homicidium parrare; tunc licet ad minus, v. g. ad furtum hortari: quia tunc non tu allicis ad hoc minus, jam enim ipse etiam hoc minus facere decreverat; sed avertis à majore. At si solum erat determinatus majus peccatum committere; non potes ad minus allicere: quia alliceres ad culpam, quam ipse admittere non intendebat; quod propter rationes primæ sententiæ non licet.

10. Hæc tres sententiæ sunt satis probabiles, oblationes probabiles, & doctos Authores, quibus innituntur,